

Теорія і методика навчання

УДК 37.091.3:373.5:745/749

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19192929>

**Методика формування трудових умінь і навичок старшокласників
засобами декоративно-ужиткової творчості**

Бучківська Галина Вікентіївна

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри образотворчого,
декоративно-прикладного мистецтва та технологій,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, вул. Проскурівського підпілля,
139, м. Хмельницький, 29000, Україна - <https://orcid.org/0000-0002-4836-8280>

Павич Ніна Миколаївна

старший викладач кафедри образотворчого, декоративно-прикладного
мистецтва та технологій, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29000, Україна -
<https://orcid.org/0009-0001-5370-8518>

Греськова Валентина Вікентіївна

кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та технологій,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, вул. Проскурівського підпілля,
139, м. Хмельницький, 29000, Україна - <https://orcid.org/0000-0002-0132-8361>

Олійник Наталія Алімівна

старший викладач кафедри образотворчого, декоративно-прикладного
мистецтва та технологій, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29000, Україна –
<https://orcid.org/0009-0000-1999-7355>

Прийнято: 10.01.2026 | Опубліковано: 30.01.2026

***Анотація:** У статті розкрито теоретико-методичні засади формування трудових умінь і навичок старшокласників засобами декоративно-ужиткової творчості. Обґрунтовано педагогічний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва у розвитку практичних компетентностей учнів. Запропоновано структурно-функціональну модель формування трудових умінь, визначено педагогічні умови ефективної реалізації процесу. Наведено приклади практикоорієнтованих завдань і критерії оцінювання результатів діяльності учнів. Мета статті полягає в обґрунтуванні та розробленні методики формування трудових умінь і навичок старшокласників засобами декоративно-ужиткової творчості. **Методи дослідження:** у процесі дослідження застосовано теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури, порівняльний аналіз змісту навчальних дисциплін, а також педагогічне спостереження за процесом формування умінь і навичок художньо-трудової діяльності здобувачів освіти. Акцент у дослідженні зроблено на обґрунтуванні принципів і критеріїв відбору навчального матеріалу, до яких віднесено комплексність, соціальну доцільність, науково-практичну значущість, цілеспрямованість і системність. Доведено, що оволодіння старшокласниками технологіями декоративно-ужиткової творчості є дієвим засобом формування національної самосвідомості та розвитку естетичної культури в умовах сучасного суспільства. **Результати.** У статті розкрито значення декоративно-ужиткової творчості у становленні творчої особистості старшокласників. Описано методичні підходи до формування їхніх трудових умінь і навичок засобами декоративно-ужиткової діяльності. Акцентовано увагу на необхідності створення сприятливих педагогічних умов для розвитку ключових компетентностей і наскрізних умінь учнів старших класів на уроках технологій у процесі опанування навчального модуля «Техніки декоративно-*

ужиткового мистецтва». **Висновки.** Результати проведеного дослідження засвідчують, що використання декоративно-ужиткової творчості в освітньому процесі є ефективним засобом формування трудових умінь і навичок старшокласників. Така діяльність забезпечує органічне поєднання теоретичних знань і практичної діяльності, сприяє усвідомленому засвоєнню технологічних операцій та формуванню стійких навичок їх виконання. Доведено, що залучення учнів до декоративно-ужиткової творчості підвищує мотивацію до навчання, активізує пізнавальну діяльність, розвиває технологічне мислення, креативність і самостійність. Водночас створення виробів із реальним практичним призначенням забезпечує практикоорієнтований характер навчання, що відповідає сучасним освітнім тенденціям і вимогам компетентнісного підходу.

Ключові слова: трудові уміння, трудові навички, декоративно-ужиткова творчість, технологічна освіта, компетентності, компетентнісний підхід, практикоорієнтоване навчання.

A Methodology for Developing Senior School Students' Labor Skills Through Decorative and Applied Creativity

Galyna Buchkivska

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professorat of the Department of Fine, Decorative and Applied Arts and Technologies, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, 139 Proskurivskoho Pidpillia St., Khmelnytskyi, 29000, Ukraine - <https://orcid.org/0000-0002-4836-8280>

Nina Pavych

Senior Lecturer of the Department of Fine, Decorative and Applied Arts and Technologies, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, 139, Proskurivskoho Pidpillia St., Khmelnytskyi, 29000, Ukraine –

<https://orcid.org/0009-0001-5370-8518>

Valentyna Greskova

Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Fine, Decorative and Applied Arts and Technologies, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, 139 Proskurivskoho Pidpillia St., Khmelnytskyi, 29000, Ukraine - <https://orcid.org/0000-0002-0132-8361>

Nataliya Oliinyk

Senior Lecturer of the Department of Fine, Decorative and Applied Arts and Technologies, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, 139, Proskurivskoho Pidpillia St., Khmelnytskyi, 29000, Ukraine – <https://orcid.org/0009-0000-1999-7355>

Abstract: *The article reveals the theoretical and methodological foundations for the formation of labor skills and abilities of senior school students through decorative and applied creativity. The pedagogical potential of decorative and applied arts in developing students' practical competencies is substantiated. A structural and functional model for the formation of labor skills is proposed, and the pedagogical conditions for the effective implementation of this process are defined. Examples of practice-oriented tasks and criteria for evaluating students' performance are presented. The purpose of the article is to substantiate and develop a methodology for forming labor skills and abilities of senior school students by means of decorative and applied creativity. **Methods:** The study employed theoretical analysis of scientific and pedagogical literature, comparative analysis of the content of academic disciplines, and pedagogical observation of the process of forming skills and abilities in student's artistic and labor activities. Particular attention is paid to substantiating the principles and criteria for selecting educational material, including comprehensiveness, social relevance, scientific and practical significance,*

purposefulness, and systematicity. It is proven that mastering decorative and applied creative technologies by senior school students is an effective means of developing national self-awareness and aesthetic culture in the context of modern society.

Results. *The article highlights the significance of decorative and applied creativity in the development of the creative personality of senior school students. Methodological approaches to forming their labor skills and abilities through decorative and applied activities are described. Emphasis is placed on the necessity of creating favorable pedagogical conditions for the development of key competencies and transversal skills of senior students in technology classes, particularly within the educational module «Techniques of Decorative and Applied Arts».* **Conclusions.** *The results of the study demonstrate that the use of decorative and applied creativity in the educational process is an effective means of forming labor skills and abilities of senior school students. This type of activity ensures an organic combination of theoretical knowledge and practical application, promotes conscious mastery of technological operations, and fosters the development of stable skills. It is proven that engaging students in decorative and applied creativity increases their motivation to learn, activates cognitive activity, and develops technological thinking, creativity, and independence. At the same time, creating products with real practical purposes ensures a practice-oriented approach to learning, which corresponds to modern educational trends and the requirements of the competency-based approach.*

Keywords: *labor skills, labor abilities, decorative and applied creativity, technological education, competencies, competency-based approach, practice-oriented learning.*

Постановка проблеми. Сучасні трансформації освітнього процесу, зумовлені впровадженням Концепції Нової української школи, актуалізують необхідність формування в учнів не лише знань, а й практичних умінь і навичок, здатності до продуктивної діяльності [1]. Особливого значення це

набуває в технологічній освітній галузі, де результат навчання безпосередньо пов'язаний із створенням матеріального продукту [2]. У сучасних умовах спостерігається посилення уваги до підготовки випускника закладу загальної середньої освіти, який має володіти цілісною системою ключових і предметних компетентностей, що забезпечують його готовність до усвідомленої життєдіяльності, професійного самовизначення та творчої самореалізації, зокрема у сфері декоративно-ужиткової діяльності.

У контексті реформування освіти та впровадження положень Нової української школи проблема підготовки старшокласників до продуктивної діяльності, творчої самореалізації та збереження національної культурної спадщини набуває особливої актуальності. Окремі аспекти підготовки здобувачів освіти в технологічній освітній галузі, зокрема засобами народної декоративно-ужиткової творчості, стали предметом наукових досліджень вітчизняних учених.

Проблеми впровадження декоративно-ужиткової творчості у зміст освіти, формування творчих компетентностей учнів досліджували О. Коберник, Г. Ліщинська-Кравець, Г. Мельник, Л. Оршанський та інші учені, які обґрунтовують теоретико-методичні засади технологічної освіти та роль етнодизайну й виставкової діяльності як ефективних засобів розвитку творчих здібностей учнів.

Проблема формування трудових умінь і навичок розглядалася у працях О. Коберника, В. Мадзігона, В. Сидоренка, які обґрунтували теоретико-методичні засади технологічної освіти. Питання впровадження декоративно-ужиткового мистецтва в освітній процес висвітлено в дослідженнях, присвячених розвитку творчих здібностей учнів та формуванню естетичної культури.

Крім того, сучасні дослідники підкреслюють необхідність переходу від репродуктивних форм діяльності до творчо-проектної, що відповідає

компетентнісній парадигмі освіти та сприяє розвитку креативності, самостійності й ініціативності здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування трудових умінь і навичок висвітлюється у працях вітчизняних науковців, зокрема щодо впровадження компетентнісного підходу в освіті [3], розвитку технологічної освіти, а також дидактичних засад організації навчальної діяльності учнів [4].

Науковець Н. Сірант акцентує увагу на необхідності інтеграції традицій декоративно-ужиткового мистецтва у сучасні освітні практики, підкреслюючи їх значення для формування національної ідентичності в умовах глобалізаційних процесів також доводить, що декоративно-ужиткове мистецтво має потужний виховний потенціал, акумулюючи історичний, духовний і естетичний досвід народу та сприяючи формуванню естетичного смаку й ціннісного ставлення до праці [5].

Розвитку художньо-творчих здібностей та формуванню трудових вмінь і навичок необхідно приділяти увагу з раннього дитинства. Особливий потенціал в цих процесах має народне декоративно-ужиткове мистецтво, потенціал якого у розвитку дітей старшого дошкільного віку розкривають у своїй публікації науковці Л. Старовойт та Л. Ліхницька [6].

У науковій публікації Л. Оршанського проаналізовано виховний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва в умовах проєктної діяльності здобувачів. Розкрито роль декоративно-ужиткових технік у формуванні культурної компетентності, національної ідентичності, естетичного смаку та творчої активності школярів. Обґрунтовано, що поєднання проєктної діяльності з мистецьким змістом сприяє розвитку ключових виховних цінностей: відповідальності, працьовитості, наполегливості, емоційної чутливості та здатності до самовираження. Обґрунтовано, що декоративно-ужиткове мистецтво є не лише навчальним компонентом, а повноцінним виховним

ресурсом, який формує ціннісне ставлення до культурної спадщини та забезпечує інтеграцію художньо-практичного й особистісного розвитку школярів. Акцентовано, що залучення учнів до виконання мистецьких проєктів створює умови для поєднання дослідницької, творчої та практичної діяльності, а також сприяє формуванню стійкого інтересу до культурних традицій, художньої спадщини й сучасних форм декоративного мистецтва [7].

Науковці Марущак О., Шинін О., Вусик Н. обґрунтовують, що декоративно-ужиткове мистецтво є дієвим засобом розвитку особистісних якостей, формує у здобувачів уміння оцінювати художні явища, розуміти логіку художніх образів та усвідомлювати регіональну своєрідність ремесел [8].

Оскільки у освітнє середовище Нової української школи має прийти професійний, креативний, національно свідомий вчитель, потрібно звернути увагу на питання професійної підготовки сучасного вчителя на засадах декоративно-ужиткового мистецтва. Стаття Г. Мельник та П. Нищака присвячена системному підходу до викладання декоративно-ужиткового мистецтва у закладах вищої освіти, яке сприяє розвитку творчої уяви та креативності здобувачів освіти і є важливим чинником формування їх професійної компетентності [9]. Успішна підготовка майбутнього учителя в даному аспекті визначається такими чинниками як туристично-музейна діяльність, художнє проєктування та мультимедійні засоби [10]. І у фаховому становленні педагогів засоби декоративно-ужиткового мистецтва мають неабияке значення [11].

Розвиток творчої активності майбутніх учителів технологій у процесі художньо-трудової підготовки в базується на засвоєнні здобувачами освітніх компонентів професійного циклу і сприяє розвитку креативного мислення, формуванню естетичних смаків та формуванню практичних умінь, і навичок, необхідних для майбутньої успішної професійної діяльності [12].

Ролі виставкової діяльності як підсумку творчих досягнень здобувачів, приділено увагу в статті [13], де увага акцентується на інтеграції традицій народного мистецтва та сучасних дизайнерських підходів, що дозволяє студентам гармонійно поєднувати етнографію та сучасність.

Аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що залучення старшокласників до декоративно-ужиткової творчості в межах технологічної освітньої галузі розглядається сучасними дослідниками як важливий напрям оновлення змісту освіти, що забезпечує формування ключових і предметних компетентностей, розвиток творчого потенціалу та національної самосвідомості учнів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на наявні дослідження щодо підготовки випускників Нової української школи, бракує цілісного наукового осмислення формування творчих якостей особистості та національної свідомості через народне декоративно-ужиткове мистецтво. Це зумовлює нагальну потребу в розробці методичних підходів і вдосконаленні системи підготовки старшокласників із урахуванням сучасних соціально-економічних та політичних викликів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є акцентування уваги на проблемі підвищення ефективності технологічної освіти в умовах реалізації компетентнісного підходу, а також визначення педагогічного потенціалу декоративно-ужиткової творчості у формуванні практичної готовності старшокласників.

Для досягнення поставленої мети окреслено такі завдання: розкрити структуру методики, що охоплює мотиваційний, змістово-операційний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-оцінний компоненти; проаналізувати та встановити взаємозв'язок між педагогічними умовами, професійною діяльністю вчителя технологій, ключовими компетентностями й наскрізними вміннями, які формуються у старшокласників у процесі опанування технологій декоративно-

ужиткової творчості; обґрунтувати педагогічні умови ефективного розвитку трудових умінь і навичок; довести, що використання засобів декоративно-ужиткової творчості сприяє розвитку технологічного мислення, креативності, самостійності та відповідальності учнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні умови життя вимагають від особистості гнучкості у практичній діяльності та мисленні. Роботодавці прагнуть бачити у своєму колективі активних і креативних працівників – особистостей, здатних долати труднощі та відкритих до засвоєння нових знань і компетентностей.

В умовах реформування загальної середньої освіти особливої актуальності набуває проблема формування трудових умінь і навичок старшокласників як невід'ємного компоненту їхньої життєвої компетентності. Орієнтація освітнього процесу на компетентнісний підхід передбачає не лише засвоєння знань, а й уміння ефективно застосовувати їх у практичній діяльності.

Умови формування та розвитку особистості старшокласника створюються в процесі здобуття загальної середньої освіти під час вивчення всіх навчальних дисциплін. Особливу значущість має предмет «Технології», який забезпечує формування базових практичних компетентностей, необхідних для продуктивної діяльності в побуті та професійній самореалізації. Засвоєння змісту предмета сприяє реалізації творчого потенціалу учня, формування критичного та технічного мислення, готовність до зміни навколишнього природного середовища без заподіяння йому шкоди засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження, дозволяє усвідомити власні нахили та здібності, а також готує їх до трудової та творчої діяльності в різних сферах виробництва й декоративно-ужиткової творчості [2].

Декоративно-ужиткова творчість займає важливе місце в освітньому процесі технологічної освітньої галузі як ефективний засіб розвитку естетичного смаку та формування ціннісних орієнтацій й національної ідентичності старшокласників. Його виховний потенціал зумовлений глибоким зв'язком із історією народу, національними традиціями, побутовою культурою, символікою та художніми образами, що передаються від покоління до покоління. У сучасній школі, де пріоритетом є всебічний розвиток особистості, формування ключових компетентностей та культурної самосвідомості учнів, декоративно-ужиткове мистецтво виступає одним із найдієвіших засобів розвитку технологічного мислення, практичних умінь, творчого потенціалу та соціалізації старшокласників [15].

Вивчення основ декоративно-ужиткового мистецтва спрямоване на формування та розвиток інтересу старшокласників до української національної культури та її багатих традиціями джерел. Декоративно-ужиткове мистецтво розглядається як вид художньої діяльності, продукція якого поєднує естетичну цінність із практичним призначенням, а творча діяльність у цьому контексті набуває особливої значущості.

На сучасному етапі до базових знань з предмета «Технології» належать, зокрема, основи проєктування: мета і завдання проєкту, етапи проєктно-технологічної діяльності; поняття про технології та стилі дизайну; дотримання права на повагу до результатів творчої проєктно-технологічної діяльності (інтелектуальна власність). Важливими складниками є також творчий задум і дизайн-проєктування, художнє конструювання, композиція як основа художньо-конструкторської діяльності.

Особлива увага приділяється вивченню декоративно-ужиткового мистецтва як складника предметного середовища, традиційних технологій його створення, а також таких понять, як автентичність, стилізація, етностиль, дизайн у декоративно-ужитковому мистецтві та культурна ідентичність [2].

Формування трудових умінь і навичок старшокласників трактується як цілеспрямований, поетапно організований процес навчально-практичної діяльності, спрямований на засвоєння технологічних операцій і виготовлення матеріальних виробів. Трудові уміння розглядаються як здатність усвідомлено виконувати певні дії на основі набутих знань, тоді як трудові навички визначаються як автоматизовані складники діяльності, що формуються в результаті систематичного повторення [2].

У цьому контексті формування трудових умінь передбачає послідовну реалізацію взаємопов'язаних етапів: усвідомлення мети діяльності, оволодіння способами дій, їх практичне виконання, а також контроль і корекцію отриманого результату [16]. Водночас у педагогічній практиці недостатньо реалізується потенціал декоративно-ужиткової творчості як дієвого засобу розвитку практичних умінь. З огляду на це актуалізується потреба в розробленні відповідної методики, яка забезпечувала б ефективну інтеграцію теоретичної та практичної підготовки здобувачів освіти.

Декоративно-ужиткова творчість як складова технологічної освіти забезпечує інтеграцію знань і практичної діяльності, сприяє розвитку ключових і предметних компетентностей учнів. Її використання в освітньому процесі сприяє: розвитку технологічного мислення; формуванню практичних умінь; вихованню естетичних цінностей і національної ідентичності [2].

Формування трудових умінь і навичок старшокласників засобами декоративно-ужиткової творчості потребує застосування спеціально обґрунтованих методичних підходів, що враховують як специфіку художньо-практичної діяльності, так і вікові особливості учнів. Така методика може бути реалізована через послідовність взаємопов'язаних етапів: мотиваційно-цільового, змістово-операційного, практико-діяльнісного та рефлексійно-оцінювального.

На мотиваційно-цільовому етапі забезпечується формування пізнавального інтересу до декоративно-ужиткової творчості, усвідомлення значущості майбутньої діяльності та визначення цілей роботи. Доцільними є такі завдання: обговорення ролі декоративно-ужиткового мистецтва в сучасному житті; аналіз зразків виробів (наприклад, виробів в етностилі); постановка проблемного запитання («Яким має бути виріб, щоб поєднувати красу і практичність?»); визначення власного творчого задуму та очікуваного результату.

Змістово-операційний етап передбачає засвоєння теоретичних знань, ознайомлення з технологіями, матеріалами, інструментами, а також оволодіння способами виконання художньо-технологічних дій. Прикладами завдань є: вивчення технологічної послідовності виготовлення виробу; складання технологічної карти; добір матеріалів та інструментів; виконання тренувальних вправ (наприклад, опанування базових швів, прийомів декорування, елементів орнаменту).

Практико-діяльнісний етап спрямований на безпосереднє виконання учнями творчих завдань, у процесі якого формуються та закріплюються трудові уміння і навички, розвивається самостійність, ініціативність і творчість. Доцільними є такі види діяльності: виготовлення виробу за власним ескізом (наприклад, інтер'єрна прикраса, аксесуари, корисні речі тощо); застосування різних технік оздоблення та їх поєднання в одному виробі; коригування власних дій у процесі роботи; вирішення практичних проблем, що виникають під час виготовлення виробу.

Завершальним є рефлексійно-оцінювальний етап, що передбачає аналіз результатів діяльності, самооцінювання та взаємооцінювання, усвідомлення досягнень і визначення шляхів подальшого вдосконалення. На цьому етапі доцільно використовувати такі завдання: презентація готових виробів; обговорення відповідності результату поставленій меті; оцінювання за

визначеними критеріями; самоаналіз труднощів і досягнень; формулювання пропозицій щодо удосконалення виробу або технології його виготовлення.

Таким чином, поетапна організація навчально-практичної діяльності із використанням системи спеціально дібраних завдань забезпечує цілісність процесу формування трудових умінь і навичок та сприяє ефективній інтеграції теоретичних знань і практичного досвіду в умовах декоративно-ужиткової творчості.

Ефективність формування трудових умінь і навичок старшокласників засобами декоративно-ужиткової творчості забезпечується за дотримання низки педагогічних умов, зокрема: практикоорієнтованості навчання; використання проектних технологій; індивідуалізації освітнього процесу; створення ситуації успіху для кожного здобувача освіти.

Реалізація зазначених умов безпосередньо пов'язана з професійною діяльністю вчителя технологій, який виступає ключовим суб'єктом організації навчально-практичної діяльності учнів. У цьому контексті особливої ваги набуває творча позиція педагога, рівень його професійної майстерності, здатність до педагогічної рефлексії та впровадження інноваційних підходів у навчанні. В таблиці 1 наведено відповідність педагогічних умов, професійних дій учителя технологій, ключових компетентностей та наскрізних умінь, які будуть формуватися в старшокласників під час опанування технологій декоративно-ужиткового творчості.

Таблиця 1.

Відповідність педагогічних умов, професійних дій учителя, ключових компетентностей НУШ та наскрізних умінь

Педагогічна умова	Зміст умови	Професійні дії вчителя	Ключові компетентності НУШ	Наскрізні вміння (soft skills)
Практикоорієнтованість навчання	Спрямування освітнього процесу на створення	Організація виконання практичних завдань; добір	Компетентності в галузі природничих наук, техніки і	Критичне мислення; уміння розв'язувати

	продуктів, що мають реальне практичне значення	проектів із життєвим змістом; залучення учнів до виготовлення виробів для побуту, школи, громади	технологій; ініціативність і підприємливість; математична; екологічна; навчання впродовж життя; підприємливість та фінансова грамотність	проблеми; відповідальність; організованість
Використання проєктних технологій	Орієнтація навчання на проєктно-технологічну діяльність учнів	Керівництво індивідуальними та груповими проєктами; навчання плануванню діяльності; консультування; організація презентації результатів	Вільне володіння державною мовою; навчання впродовж життя; інформаційно-комунікаційна; соціальна та громадянська; ініціативність; підприємливість та фінансова грамотність	Командна робота; комунікація; креативність; управління часом
Індивідуалізація навчання	Урахування індивідуальних особливостей, інтересів і рівня підготовки учнів	Диференціація завдань; надання права вибору; індивідуальні консультації; підтримка творчих ініціатив	Навчання впродовж життя; культурна; ініціативність;	Самостійність; саморозвиток; гнучкість мислення; здатність до саморефлексії
Створення ситуації успіху	Забезпечення позитивного емоційного фону та підтримка мотивації учнів	Формувальне оцінювання; позитивне підкріплення; організація виставок і презентацій; створення умов для самовираження	Громадянські та соціальні компетентності; уміння навчатися впродовж життя; культурна.	Емоційний інтелект; упевненість у собі; мотивація досягнення; навички самопрезентації

Одним із провідних завдань учителя є забезпечення старшокласників системою знань про технології й техніки декоративно-ужиткової творчості, формування практичних умінь і навичок застосування композиційних закономірностей, а також розвиток естетичного смаку, національної свідомості, патріотизму й поваги до культурного різноманіття. Водночас важливим є спрямування освітнього процесу на розвиток духовності особистості, її творчого потенціалу та здатності до самореалізації.

У зв'язку з цим учителю технологій необхідно усвідомлювати, що підвищення ефективності технологічної освітньої галузі значною мірою залежить від її відповідності сучасним стратегічним орієнтирам розвитку освіти, зокрема компетентнісному підходу, інтеграції змісту навчання, цифровізації освітнього середовища та впровадженню інноваційних педагогічних технологій.

Таким чином, поєднання визначених педагогічних умов із конкретними професійними діями вчителя створює підґрунтя для результативного формування трудових умінь і навичок старшокласників у процесі декоративно-ужиткової творчості та забезпечує їх готовність до практичної діяльності в сучасному соціокультурному просторі.

У контексті методики формування трудових умінь і навичок старшокласників засобами декоративно-ужиткової творчості, у Державному стандарті технологічної освітньої галузі наголошується, що ключовим напрямом оновлення змісту трудового навчання є проектно-технологічна діяльність. Вона поєднує різні види діяльності людини – від зародження творчої ідеї до створення завершеного виробу декоративно-ужиткового характеру. У межах такої діяльності підвищується зацікавленість учнів у самостійному навчанні, формуються навички планування та організації власної творчої роботи, стимулюється пошук ефективних способів самореалізації, а

також виховуються ціннісні орієнтири, необхідні для успішного життєвого вибору.

Вибір об'єкта проектування у декоративно-ужитковій творчості має ґрунтуватися на його особистісній значущості для учня, практичній користі для найближчого соціального середовища (родини, школи, громади) та можливості подальшої реалізації, зокрема в межах шкільних виставок, ярмарок чи інших форм презентації виробів. Водночас недоцільним є створення виробів виключно з метою опанування техніки. Результати діяльності старшокласників повинні мати естетичну та практичну цінність, викликати почуття гордості та відображати їхні досягнення у сфері декоративно-ужиткового мистецтва.

У процесі проектно-технологічної діяльності, зокрема під час виконання творчих завдань декоративно-ужиткового спрямування, учні набувають умінь визначати проблеми й формулювати цілі, планувати власну діяльність, здійснювати самоаналіз і рефлексію. Вони вчать презентувати результати своєї роботи, застосовувати набуті знання на практиці в різних життєвих ситуаціях, а також обирати та використовувати відповідні технології виготовлення виробів, що сприяє ефективному формуванню їхніх трудових умінь і навичок.

Після засвоєння навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» старшокласники мають оволодіти технологіями й техніками створення виробів декоративно-ужиткового характеру; знати історію розвитку відповідних технік і технологій; орієнтуватися в традиціях використання кольорової гами під час виготовлення виробів; розуміти символіку, притаманну різним видам декоративно-ужиткового мистецтва; володіти знаннями про інструменти та пристосування, необхідні для реалізації обраної технології; а також розуміти іноземну термінологію у цій сфері.

У процесі вивчення модуля учні ознайомлюються з творчістю народних майстрів України та представників інших народів, що проживають на її

території, застосовують методи проєктування для створення власних виробів декоративно-ужиткового мистецтва, виготовляють їх із дотриманням народних традицій (форми, кольорового вирішення, символіки) [17]. Водночас у старшокласників формується шанобливе ставлення до творчої спадщини народних майстрів, усвідомлення необхідності збереження національних традицій як важливої складової культурної ідентичності та зв'язку поколінь, а також повага до культурних надбань свого народу.

Висновки. Отже, результати дослідження підтверджують, що залучення декоративно-ужиткової творчості до освітнього процесу є дієвим засобом формування трудових умінь і навичок старшокласників. Такий підхід забезпечує гармонійне поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, сприяє усвідомленому оволодінню технологічними операціями та виробленню стійких практичних навичок. Встановлено, що участь учнів у декоративно-ужитковій діяльності підсилює їхню навчальну мотивацію, стимулює пізнавальну активність, сприяє розвитку технологічного мислення, творчих здібностей і самостійності. Виготовлення виробів, які мають реальне практичне застосування, надає навчанню практикоорієнтованого характеру, що відповідає сучасним підходам і принципам компетентнісного навчання.

У ході дослідження також з'ясовано, що систематичне застосування проєктних методів, поетапної організації освітнього процесу та рефлексивно-оцінювальних підходів сприяє підвищенню рівня сформованості трудових умінь і навичок, а також розвитку і ключових, і предметних компетентностей учнів. Крім того, декоративно-ужиткова творчість є важливим чинником формування національної самосвідомості, розвитку естетичної культури та ціннісного ставлення до праці, що набуває особливої значущості в сучасних умовах.

Перспективними напрямками подальших досліджень є розроблення цифрових засобів підтримки декоративно-ужиткової діяльності учнів,

удосконалення підходів до оцінювання результатів їхньої практичної роботи, а також розширення інтеграції технологічної освітньої галузі з іншими складниками освіти.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи. Київ : МОН України, 2016. 40 с.
2. Державний стандарт базової середньої освіти, 2020. [Електронний ресурс]. Взято з: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>.
3. Пометун О. І. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: теоретичні засади та практика реалізації. Київ : Освіта, 2019. 112 с.
4. Сидоренко В. К. Технологічна освіта учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Педагогічна думка, 2018. 160 с.
5. Сірант Н. Виховний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва у навчальному процесі. *Освіта і культура*. 2020. № 4. С. 34–42.
6. Старовойт Л., Ліхіцька Л. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2022. 147-160. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-64-147-160>
7. Оршанський Л.В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі творчої художньо-трудової діяльності: моногр. Дрогобич: РВВ ДДПУ, 2014. 186 с.
8. Марущак О., Шинін О., Вусик Н. Розвиток творчих здібностей у майбутніх фахівців художньо-декоративного мистецтва під час вивчення народних ремесел і промислів. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*, 2023. 2. 25-33. [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2023\(2\)-03](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2023(2)-03)

9. Мельник Г., Нищак П. Декоративно-ужиткове мистецтво як засіб реалізації естетичного виховання майбутніх учителів технологій та працівників позашкілля. *Молодь і ринок*, 2025. 11(243). 136-140. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.345876>
10. Smirnova O., Prokopchuk V., Buchkivska G., Greskova V., Mozoliuk O., Khalaitzan V. Developing Artistic-Pedagogical Competency in Prospective Fine Arts Teachers. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 2021.13(4). 210-223. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/479>
11. Buchkivska G., Greskova V., Krulyk B. Professional Training of Future Teachers Based on the Principles of Decorative and Applied Art: Theoretical Aspect. *Педагогічний дискурс*, 2023. 35. 7-13. <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2023.34.09>
12. Улич М. І. Розвиток творчої активності майбутніх учителів технологій у процесі художньо-трудової підготовки. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2025. 17. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15335492>
13. Оршанський Л., Мельник Г., Ліщинська-Кравець Г.Л. Виставка як результат творчої діяльності майбутніх учителів технологій у галузі декоративно-ужиткового мистецтва та етнодизайну. *Молодь і ринок*. 2024. № 7 – 8 (227 – 228). С. 41–47. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.308718>
14. Оршанський Л.В. Етнодизайн як інноваційний художньо-естетичний компонент технологічної освіти. *Молодь і ринок*. 2001. № 1 (72). С. 38–41.
15. Концептуальні засади технологічної освітньої галузі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <file:///D:/%D0%9D%D0%86%D0%9D%D0%90/1%20%D0%9A%D0.pdf>.
16. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник. Київ : Грамота, 2012. 504 с
17. Технології (рівень стандарту). Програма для 10-11-х класів ЗНЗ, 2017. <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58969/>.